ՃԱՌ

Վասն վերջաւոր չարչարանաց և խաչելութեան
Տեառն մերոյ և Փրկչին

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Քաղուեալ ՚ի հոգեշահ առաքելական ճառագայթից և ա-
ռաքինասիրաց ևս ՚ի Ճառից արձանագրեալ հեղինակաց
յաշխարհիկ բարբառս, աշխատասիրութեամբ ՚ի Արքունեայ
Գաղնակեան Յովսէփայ Արղութեանց.

Ի Տ. ՏՓԽԻՍ

1841

ՃԱՌ

Վասն փրկագործ չարչարանաց և խաչելութեան Տեառն մերոյ և Փրկչին

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ։

Համառօտեալ 'ի հոգեշահ պատգամաց մարգարէից և առաքելոց և 'ի ճառից արժանայարգ հեղինակաց յաշխարհին Եւրոպայ, աշխատասիրութեամբ 'ի Կարնոյ գաղթական Յովսէփայ Կարենեանց։

Ի Հայրապետութեան Տեառն ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, և կրողի զանազան ասպետական նշանաց Ռուսաց։

Յառաջնորդութեան Վրաստանի, Տայոց և Իմերեթի Տեառն ԿԱՐԱՊԵՏԻ արժանընտիր Արքեպիսկոպոսի և Ասպետի,

Որոյ հաւանութեամբ տպագրեցաւ

A / 749

Ի տպարանի հոգևոր դպրոցի Հայոց ընծայեցելոյ յարժանայիշատակ Ազնուական Գէորգայ Արծրունւոյ։

Ի Ք. ՏՓԽԻՍ

1841

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Քանի որ 'ի միտ բերեմ, թէ աշխարհս մեծապէս փափագ-ունէր չորս հազար տարին 'ի վեր, և անդադար խնդրէր յԱստուծոյ որ փութով առաքէ զիւր Միածին Որդին. Եւ դարձեալ քանի որ 'ի միտ ածեմ' այս աւուր կարդացած աւետարանին և մարգարէութեանց պատմութիւնները, թէ որպիսի տանջանօք չարչարեցաւ գերազանցն քան զամէն մարդ, ով աշխարհ դաւաճան աղաղակեմ ես, ով աշխարհ դաւաճան. ուրեմն սորա համար դուն փափաքէիր ձեռք ձգել այս անմեղ գառն, որ չարաչար պատառոտես, սորա համար աղաչէիր զհրեշտակս որ պարգեւեն քեզ զիւրեանց Տէրն, որպէս զի նորա փառաց աթոռն առնես կախաղան անարգութեան: Սորա համար ցանկայիր դալատեան արդարոյն, որ չարագործաց հետ պատժել տաս, վասն որ յանցանացն առմ դուլինձ, պարտաւոր դատր զՅիսուս, որ այնպիսի անպարտութիւն փոխարինես: Աւետարանած քաղցրութիւնը, ժողովրդեան խրատ տալը. հիւանդները բժշկելը, մեռեալք յարուցանելը էին արդեօք նորա յանցանքն: Այս է ահա դառնաճաշակ պտուղն, զոր Արարիչն երկնի և երկրի, այսչափ առատաձեռն երախտեաց փոխարէնն ընկալաւ զխաչ և զմահ: Եթէ Հրէայք իւրեանց անհաւատութեամբն շաղախեցան Քրիստոսի արիւնովն, գոնէ մեք սիրելիք իւր խաչելութեան տօքն ցուցնենք արտասունք: Բայց չլինի թէ մարդիք անզգայ քարով չկամին ողբալ զմահ Արարչին, և ցաւագին Փրկչին մեր չլինի որ լացող և կոծող մի չունենայ, իւր կրած չարչարանացը վերայ: Ուստի դուք լացէք երկինք, և խաւարեցուցէք ձեր պայծառութիւնն, ծով դուն լաց փոխանակ մեզ Յիսուսի մահուան վերայ. սարեր դուք բացարէք ձեր բերանն և ցաւակից եղէք Աստուծոյ անպարտութեանը համար, և առաւել դու անգութ մահ, դու լաց և մեռելները գերեզմաններից 'ի դուրս հանէ: Այն մեր անօթոյն, վա՜յ մեր նախատանացն, ամենայն անզգայ արարածք ցաւին այսօր Յիսուսի կամաւոր և անպարտական մահուան վերայ, միայն քրիստոնեայ մարդիկ քարանան սրտիւ:

Թէպէտ Ճշմարիտն խօսելով, ինձ թուի թէ Յիսուս այսօր խօսի առ մեզ զոր ինչ առաջ բարեպաշտ կանանցն որք գողգոթայի ճանապարհին հանդիպեցան իւրան: Մի լայք 'ի վերայ իմ, այլ լացէք 'ի վերայ անձանց ձերոց: (Ղուկ. 23 գլ. 28 համ.) արդարև.

յորդի չէին լինիր նմա մեր արտասուքն եթէ մայրն 'ի ցաւակ
ցութենէ առաջ գայր, և ոչ 'ի զղջմանէ 'ի վերայ մեղաց մերոց
որք պատճառ եղեն չարչարանացն Յիսուսի: Եւ այդ խնկէ զո
նկարագրէ մեզ Եսայի մարգարէն, թէ մեր մեղաց դառնաճաշա
պտուղն էր չարչարանքն որդւոյն Աստուծոյ,, Վիրաւորեցաւ վաս
մեղաց մերոց, և պատժեցաւ վասն մերոց անօրէնութեանց,, (Եսա
յեայ Գլ. 53. համ. 5.) Այսպիսի օրինակաւ նկարագրել կամիմ այ
սօր ըստ միաձայն և անսխալ պատմութեան չորից աւետարան
չաց զչարչարելն Յիսուսի, ոչ որպէս զայր խեղճ մատնեալ '
ձեռս թշնամեաց իւրոց, այլ իբրև զմիջնորդ խաղաղասէր, որ զայ
րացած Աստուծոյ և յանցաւոր մարդկանց մէջ մտնելով 'ի վերա
անմեղ մարդկութեան իւրոյ ծանրաբեռնեաց մեր ամենայն մե
ղաց պարտքը և պատիժը,, պատժեցաւ վասն մեղաց մերոց և անօ
րէնութեանց,,:

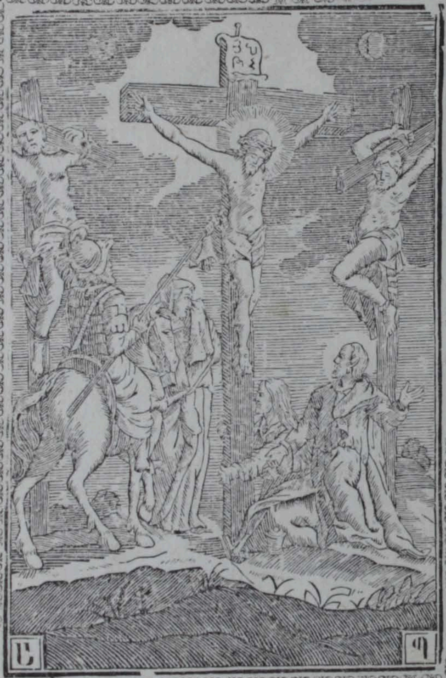

Սուրբ ԱՍՏՈՒԱԾ, Սուրբ և Հզօր, Սուրբ և անմահ որ խաչեցար վասն մեր ողորմեա մեզ։

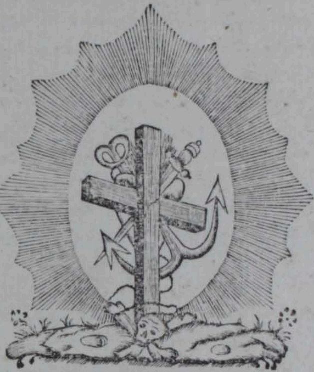

Առաւօտն ՚ի սէր փրկութեան մարդկային ազգի Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս, իւր կենարար մահուամբ և արեան նոր ուխտի խորհուրդն կատարելոյ յետոյ, երբ տեսաւ թէ զնոյն Յուդա Հրէից քահանայապետաներուն և ծերերուն մօտ իւր մատնութեան կամքն կատարել (Ղուկ. 22. 4.) Ինքն ևս ելաւ ձիթենեաց սարը տանն և մէկ աշակերտացն հետ իւր կամաւոր չարչարանաց սկիզբն առնել, և ինչ որ գուշակել էր զնոյն գործով կատարել: (Ղուկ. 22 գլ. 39 համ.) Եւ ասաց նոցա դուք ամէնքդ պիտի ցրուիք և փախչիք ինձէն յայս գիշեր, փախելով յիմ չարչարանքէս, և երկիւղ ունելով որ դուք ևս թշնամեաց ձեռքն չմատնուիք, Մարկ. 14. 27. այս բանս ծանր թուեցաւ առաքելոյ, ուստի մարգարէական վճիռն յառաջ բերեց Տէրն, գրեալ է,, Հարից զհովիւն և ցրուեսցին ոչխարք հօտին. Զաքար. 13 գլ. 7 համ: Բայց Պետրոս առաւել ևս պնդելով կամէր թէ պատրաստ եմ քեզ հետ ՚ի բանտ և ՚ի մահ երթալ, որում ասաց Յիսուս, թէ Պետրոս, ոչ միայն քո անձդ մահու երկիւղէն պահել պիտի ջանաս. այլ և այս գիշեր հաւն դեռ երկու անգամ չխօսած, դու երեք անգամ զիս պիտի ուրանաս. Ղուկ. 22 գլ. 33 – 34 համ: Ով մեծի զթութեան և անսպառ ողորմութեանն Յիսուսի, յառաջուց կամեցաւ ամենայնին ծանուցանել ուրացութեան ժամանակն, որ չլինի թէ փորձանքն գայ

և յուսահատի, և այն պատճառաւ ասաց,, այլ ես աղաչեցի ըզ-
հայր իմ, որ չպակասի քո հաւատդ։ Ղուկ. 22 գլ. 32 համ.
Բայց աւասս մարդկային անգիտութեան, քանզի Պետրոս փոխանակ
գոհանալոյ Յիսուսի խնամքին, յանդուգն կամապաշտութեամբ
կրկին համարձակելով ասաց, թէ մեռանիլ ես թէ պատահի քեզ
հետ զքեզ չեմ ուրանալ։ Այսպէս է մարդկային բնութիւնն, ա-
մենայն օր խոստանում ենք Աստուծոյ զգուշանալ 'ի մեղաց մե-
ղայ կզղջենք և կասենք, թէ լաւ է ինձ մեռանիլ քան թէ զԱստ-
ուած բարկացնել։ Երանի՜ թէ ճշմարիտ լինէր մեր խոստմունքն
և յայն ժամանակն այսչափ մեղք չէր երևնալ աշխարքիս մէջն,
բայց որովհետև մենք մեզ ապաւինելով յանդգնութեամբ կզոր-
ծեմք, այն պատճառաւ աւելի դիւրութեամբ կկործանիմք 'ի մեղս,
վասն զի մեղաց արմատն և սկիզբն մեր սրտի մէջն է։ Տեսաւ Յի-
սուս որ այս բանիս վերայ խռովեցան աշակերտքն, սկսեց յորդո-
րական բանիւ հաստատել զնոսա հաւատքի մէջն, ասելով,, մի
խռովեսցին սիրտք ձեր. հաւատացէք 'ի Հայր և յիս, ևայլն. Յովհ.
14 գլ. 1 համ։

Այս բաներս խօսելէն յետոյ առաւ աշակերտներն մտաւ
Գեթսեմանի պարտէզն Յովհ. 18. 1. և մտածելով մարդկային մե-
ղաց ծանրութիւնը, սատանայի անբարտաւանութիւնը, աշխարհի
բոլոր ապականութիւնը. սկսաւ խռովիլ, վախենալ և դողալ, սկսաւ
տրտմիլ և հոգալ։ Մատթ. 26 գլ. 37 համ։ Ոչ թէ միայն առաջին
անգամն էր, որ այսպիսի սոսկալի բանն 'ի միտ կբերէր, այլ իւր
մանկութեան օրէն, քանի որ մարմնացեալ էր միշտ մտքին և աչքին
առաջն ունէր իւր կրելու դժնդակ տանջանքներն։ Բայց որովհե-
տև տրտմիլն տկարութենէն յառաջ եկած չէր, այլ ազատ կամաց
հրամանն էր, միշտ խնդութեամբ մտիկ կուտար չարչարանքներուն
որ երբեմն աշակերտներուն ևս խօսել էր, թէ մեծապէս փափա-
գում էր այս չարչարանքներուն,, զմկրտութիւն մի ունիմ մկրտել,
և զիարդ փութամ զի կատարեսցի,, Ղուկ. 12 գլ. 50 համ։ Եւ
որովհետև ինքն Յիսուս իւր տկարութիւնը կյայտնէր յայն ժա-
մանակն. և ոչ թէ բացարձակ իշխանութիւնը, այն պատճառաւ
երկիւղ մի ցոյց տուեց իրան վերայ և էր 'ի տագնապի։ Այն պատ-
ճառաւ երկիւղն խիստ ուժով անկաւ Յիսուսի սրտի մէջն, և դո-
ղալով անկաւ յերկիր և ասաց,, Հայր, եթէ հնար է անցցէ յի-
նէն բաժակս այս,, Ղուկ. 22 գլ. 42 համ. Գիտէր Հայր որչափ
դառն է այս բաժակն որ ինձ կուտան, դու մարդկանց վերայ բար-

կանալով, նոցա վերայ պիտի թափես, թէ որ ես չկամիմ, բայց իմ տկար մարդկութիւնս ես յայս լեղի բաժակէն կխախչի, ներեա ինձ Հա՛յր, այս լեղի բաժակին խմելն,, Հա՛յր անցո՛ յինէն զբաժակս զայս,, Նոյնպէս ահիւ և վախով երեք անգամ՝ կրկնեց աղօթքն: ,,Եկաց յաղօթս երրորդ անգամ, և զնոյն բան ասաց,, Մատթ. 26. 45: Բայց Հայրն յաւիտենական ոչ կամեցաւ ընդունիլ իւր միածնին աղաչանքն, և ով կարող է պատմել Յիսուսի տրտմութիւնն, և սրտի կսկիծն, որ զամենայն յայս և փրկութիւն փակուած տեսանէր այնչափ աշխուոր վտանգներէն: Տեսէք ինչպէս կպատմէ ինքն Քրիստոս բերանով մարգարէին ,, բեկաւ սիրտ իմ յիս, շարժեցան ամենայն ոսկերք իմ,, Սաղմ. 37. 10:

Շարժեցաւ ձախատն, մտածելով փշերն որ այն սուրբ գլուխն պիտի խոցոտէին չարաչար: Շարժեցաւ երեսն, մտածելով ապտակն և թուքն զոր պիտի ընդունէր. շարժեցան դողացին ձեռներն և ոտներն մտածելով զարհուրելի բեւեռներն որով խաչափայտին վերայ պիտի գամէին: Շարժեցան ամենայն ոսկերք իմ: Այս ամենայն ահաւոր մտածութեանցն բոլոնդակ մարմինն տրորելով արեան քրտինք սկսաւ թափել, որ գետիններն կներկէր: ,,Հոսէին 'ի նմանէ քրտունք իբրև զկայլակս արեան, առուն առուն հեղեալ յերկիր,, Ղուկ. 22. 44:

Եթէ այդչափ տրտմութիւն տուեց Յիսուսի իւր կրելու չարչարանաց երկիւղն, ապա որչափ աւելի ցաւ կու տայր երբ 'ի միտ բերէր մեր մեղքն, որոց պատճառաւ այդ չարչարանքն յանձն առաւ: Ո՛չ առանց մեծի խորհրդոյ գրեց սիրելի աշակերտն Յովհաննէս Աւետարանիչ, թէ տեղին զոր ընտրեց Քրիստոս իւր չարչարանաց սկզբնաւորութեան համար, կեդրոնի միւս կողմն էր,, յայնկոյս ձորոյն կեդրոնի. Յոհ. 18. 1: Եւ այս է խորհուրդն Յուդայի բարեպաշտ թագաւորքն յայն տեղ կժողովէին, կռոց պատկերներն զոր կռապաշտ թագաւորներն կանգներ էին, և անդ կրակի մէջն էրելով մոխիր կդարձնէին:

Նոյն պարտէզի մէջն Յիսուսի սրտին մէջ հաւաքվեցան յիշատակք ամենայն չարագործութեանց, որպէս զի բոլոնդակ այրին մոխիր լինին Յիսուսի չարչարանաց վառեալ բոցովն: Յայն տեղ հաւաքվեցան արծաթասիրաց յափշտակութիւններն, աշխարհասիրաց հեշտութիւններն, անհաւատ մարդոց խօսքերն, և որչափ մեղք 'ի սկզբանէ ցկատարած աշխարհի գործված էր, և պիտի գործվէր բոլոնդակ նկարեցան Քրիստոսի յառաջն: Արեամբ ծրպլած

սաստիկ կրակ պէտք էր, որ այսչափ մեղքն այրէր, մոխիր դարձնէր։

Եթէ քանի մի ապաշխարողաց վերայ կկարդանք, թէ յիշատակելով իւրեանց մեղքերն, կիսամեռ թմրած կմնային. հապա որչափ աւելի Յիսուսի կլինէր այս երկիւղն, յիշելով բոլոր աշխարհիս մեղքերն։ Ամենայն ապաշխարօղք իւրեանց ցաւոց հետ ունէին քաղցր մխիթարութիւն և հաստատուն յոյս, հաշտելոյ Աստուծոյ հետ. այսպէս չէր Քրիստոսի ցաւն, հապա սաստիկ և անմխիթար կսկիծ, մինչև որ ամենևին ուժէ ընկնելով, հարկ եղև որ հրեշտակ Աստուծոյ գայ, զօրացուցանէ, և իւրեան յետին նեղութեան մէջն մխիթարութիւն տայ, Ղուկ. 22. 43. որպէս զի կարող լինի համբերել սաստիկ չարչարանաց։

Եւ գալով Յիսուս աշակերտներուն մօտ ասաց որդեակք՚՚, ահա հասաւ ժամանակն, արիք և տեսէ՛ք, թէ ինչպէ՛ս կմատնեն անձս մահու, և այնուհետև գնացէ՛ք քնեցէ՛ք և հանգերու՛ք։ Եւ այս բանս դեռ չլրացուցած տեսաւ որ քաղաքիցն բազմութեամբ գային Հրէից ծերքն, դպիրքն, և փարիսեցիքն անթիւ բազմութենով, որոնց առաջնորդն էր կաշառով կուրացեալ, սատանայի կամակատար Յուդայն։ Յումմէ՞ օգնականութիւն պիտի գտնէր Յիսուս, եթէ իւր աշակերտն իւր ընտանին, իւր բարերարութիւն արած մարդն. եղև գլուխ թշնամեաց Յիսուսի.,, առաջնորդ ունելեացն Յիսուսի,, Գործ. 1. 17։ Ո՜յ դաւաճան Յուդայ, որչափ քեզ պատճառաւ սաստկացաւ Յիսուսի չարչարանքն, որ քեզ պատճառաւ առաքելական անունն արհամարհելի եղև, իւր վարդապետութիւնն անարգվեցաւ, և տուած կրթութիւնն անօգուտ եղև։ Բայց ինձ այս մեծ մտածութեան պատճառն է, քանի որ կըտնեմ՝ թէ չկայ աշխարհիս մէջ մէկն, որ ամէն մարդ առ հասարակ նորա թշնամի լինին։ Մարդ եղև, որ աշխարհականներէն թշնամի ունեցաւ, բայց եկեղեցականք պաշտպանեցին։ Ժողովուրդն դէմ եղև, բայց թագաւորն տէր կացաւ։ Երկրացիք հալածել ուզեցին, բայց օտարք պահեցին։ Եղիայ մարգարէն յԱքաբայէն հալածեալ, մի այրի կնոջ մօտ ապաւինեցաւ։ 3 Թագ. 17. 10. Դաւիթ, իւր թագաւորի ձեռքէն փախչելով, օտար թագաւորի մօտ ապրեցաւ. Թագ. 27. 2. Երեմիա մարգարէին իսրայէլացիք չարչարեցին, բայց օտար եթովպեացի մարդ մի օգնութիւն արաւ. Երեմ. 38. 4։ Այսպէս և այլք անհամարք։ Միայն Քրիստոսի դէմ միաբանեցան ամէնքն էլ հեթանոսք, հրէայք, Հռովմայեցիք, բարբարոսք, Ռամիկք, Ազնիւն, Քահա-

նայն, աշխարհականն, Պատաւորն, զինուորն, ծերն, տղայն, դե-տուննն, տգէտն, ինչպէս որ ինքն վաղուց խօսեցրել էր թէ,, շուրջ եղեն զինև շունք բազումք և ցուլք գէրք պաշարեցին զիս,, Սաղմ, 21, 17, Այսպիսի բազմութեամբ եկան բռնել զհեզ գառն Աստուծոյ զՅիսուս: Որոնց առաջին էրաւ ամենախոնարհն Յիսուս, ուրախ սրտիւ, պայծառ դիմօք, հանդարտ ընթացքով տառն և մէկ աշակերտացն հետ: Բայց վերքն Յուդայ երբ տեսաւ թէ գայ Յիսուս, սկսաւ գայլն հագնիլ գառի զգեստ, քան զամբոխն յառաջ անցաւ, և կամէր խաբել զամենագէտն, և մօտենալով առ Յիսուս տալոյ բառ սովորութեան,, ողջ լեր վարդապետ,, Ղուկ. 22. 47. և համբուրեաց Քրիստոսի ամենասուրբ երեսն նենգաւոր և պիղծ շրթունքով:

Եւ Յիսուս որովհետև կամաւ յանձն առել էր չարչարանս, ուստի անմահ անբիծ փառաւորեալ դէմքը ահեղագոչ ձայնիւ տաց ամբոխին. ում կուզէք: Պատասխան տուին նազովրեցի Յիսուսին, տաց նոցա,, ես եմ,,. Յայնժամ մեր տէրոջ կերպարանաց ահաւորութենէն, և ձայնի սաստիկ զօրութենէն, յաղթեալ ամբոխն որոնք հազար մարդէն աւել էին, յետ յետ երթալով յերկիր ընկան,, որ Դաւիթ վաղուց գիտնալով խօսեցէր,, Դու ահաւոր ես, եւ ով կարէ կալ առաջի քո,,. Սաղմ. 75. 8. այս բանս լսելով վայ տանք մեզ, ով մեղաւորքս, զի եթէ այժմ որ քաղցրութեամբ խօսեցաւ Յիսուս, զինքն ծանուցանելով և ոչ իւր փառաց մեծութիւնն, ես եմ ասելով, և ոչ այլ ինչ, այնքան բազմութիւնն գետնին վերայ ընկան: Ապա ինչ ժամանակ ահեղ ատենին մէջ դատաստան նստի իւր բոլոր փառքովն, և արձակէ բարկութեամբ ահաւոր ձայնն,, թէ երթայք յինէն անիծեալք,, Մատթ. 25.41. ինչ կպատահի մեզ, և ինչպէս յաւիտենական դատողութեան կորուստն պիտի հանել, մտածելով ողբանք:

Բայց հեացեալ կախէլոյ այն չարագործներուն նախանձով կուրացեալ մտքերուն վերայ: Որոնք երբ որ կանգնեցան Յիսուսի խնամօքն անամօթութեամբ դիմեցին Յիսուսի վերայ և բռնեցին: Այսպէս են ամենայն քրիստոնեայք, որք զանազան և ծանր մեղօք գետին անկած լինելով, յարութիւն կգտնեն 'ի մեղաց, ամենագութ ողորմութեամբն Քրիստոսի, և դարձեալ նորէն կըյանդգնին մեղանչել, մատնել զՅիսուս իւրեանց ախտից և մոլութեան ձեռքը, դարձեալ մեղանչել և 'ի խաչ հանել զՈրդին Աստուծոյ:

Դարձեալ հարցուց նոցա Յիսուս ու՞մ կուզէք, կասեն զՅիսուս Նազօրեցի. պատասխան տուաւ Յիսուս քահանայապետաներուն տաճարի ծերերուն և իշխաններուն,, Թէ որ զիս կըխնդրէք, ինչո՞ւ աւազակ բռնելու պէս սրով և բրով եկաք իմ վրաս, չէ որ ամէն ժամանակ ձեզ հետ էի տաճարին մէջ, և կըսորվեցնէի ու չըռնեցիք զիս,,. Մատ. 26. 55. արդ եթէ զիս կխնդրէք. թողէք դոցա երթալ. այն ժամանակին բոլոր աշակերտներն երբ որ տեսան թէ կամաւ մատնեց զինքն թողին զՅիսուս և փախան: Բայց գունդն և հազարապետն բռնեցին զանմբռնելին ըզՅիսուս, և կապեցին երկնային կամարին կապողի ձեռքերը: և բոլորը պատելով՝ սուսերամերկ զինուորներն բերին առաջին անգամ Աննայ քահանայապետի տունը որ նոցա մէջ մեծ և պատուաւոր էր, և Աննայ հարցափորձ ընելով երբ տեսաւ թէ չարութիւն ինչ չէ կարող գտնել Յիսուսի մօտ, առաքեց զնա Կայիափայ քահանայապետի մօտ, որ այն տարւոյ իշխանութիւնն ունէր, և ժողովելով բոլոր ծերակոյտն կսպասէր Յիսուսի:

Երբ Աննան կարգեցաւ դատաստանի կարգ բռնելով անդատաստանն Կայիափայ, վկայ կխնդրէր Յիսուսի վերայ եղած գանգատներուն համար: Եւ թէպէտ կային շատ վկայք, բայց նոցա վկայութիւններն մէկմէկու նման չէին:

Սրտով կուզէր դատապարտել զՅիսուս, բայց դատաստանի կարգով կարող չէր, ըստ որում Հռովմայեցոց հպատակ գոլով պէտք էր ըստ օրինաց նոցա օրինաւոր քննութիւն առնել. Ապա ինքնին որպէս թէ միայն հնարք գտնելով հարցուց նմա, ինչ՞ պատասխան չես տար ինչ գանգատ կանեն դոքա քեզ համար: Իսկ Յիսուս ըստ որում իւր խոնարհութեան համար դատաստանին իրաւունքն վերցած կանանէր, մորթըլէլու գնացող երինջի պէս անձայն կացեր էր լռութեամբ Եսա. 53. 7. Յետոյ սկսաւ Քահանայապետն երդում տալով ասել Յիսուսի. երդմնեցուցանեմ զքեզ կենդանի Աստուծոյ վերայ. դու ես Քրիստոս կենդանի Աստուծոյ որդին. Պատասխանեաց Յիսուս, դու ասես. Մարկ. 14, 62, Բայց քիչ ժամանակէն յետոյ որդին մարդոյ կտեսնես նստած Հօր աջկողմն, և եկեալ յերկնից ամպերի վերայ:

Այն ժամանակին Կայիափայ քահանայապետն, պատռեաց իւր ծաղկեայ պատմուճանն գոչելով, հայհոյեաց, հայհոյեաց, վկայ ինչ պէտք է մեզ. Ո՞վ կայր նախանձ. ո՞վ անբան մոլեգնու-

թին, հարցուց զճշմարիտն լսելու համար յանուն Աստուծոյ, յաստուածային վկայութիւն և ճշմարտութիւն կուզէ, և որովհետև արժանի չէր ճշմարտութեան. այլ բովանդակ սուտ էր, ինչպէս նա և իւր հայրն սատանայ, չի կարաց համբերել ճշմարտութեան, և ոչ հաւատալ ուղիղ ստուգութեանը: Արանչացման բանէ յիրաւի, ինչն է ըստ օրինի դատաւորնացս կհարցանէր զի՞նչ թուի ձեզ, և նորանք աղաղակէին մահապարտ է: Այն ժամանակն չարութեամբ հնացեալ հրէից ծերերն դիմեալ բազմութեամբ կթքնէին այն երեսին, որոյ մէնէ զարհուրելով իրանք քիչ մի յառաջ յերկիր անկան, և սերովբէքթեւով կծածկէին զինքեանս, նորա փառքիցն. իսկ Պետրոս և Յովհաննէս այն ամբոխին մէջ մնալով կերթային Յիսուսի ետևէն:

Այսպէս մնացեալ Յիսուս իւր թշնամիներին ձեռն, յարձակեցան վերան, որ իւրեանց անհաշտելի կատաղութեան թոյնը թափեն: Աստուածապէս անհաշտելի կատաղութիւն, մի՛ սիրելք, վասն զի ոչ նախատելով, ոչ անարգելով, ոչ չարչարելով, և ոչ խոցվածներին արիւնովը պաղեցաւ նոցա սիրտն:

Յիսուսի երեսաց հեզութիւնն՝ որով համբերէր ամենայն նախատանաց, անխռով լռութիւնն որով մատոյց հարկանողաց զծնօտ իւր, 'ի վեր է քան զմեր կարողութիւն, ըստ որում այն դէմքին, որ հրեշտակներն նայելով կզմայլէին, նախատանաց թուք ցանելով կատաղի գազաններն կուրախանային, և ապառաժ քարերն սուգ կանէին, բայց մոլեգնեալ Հրէայք ընաւ դութ մարդասիրութեան չունէին ցուցանել այն դէմքը, կապէին աչքերն ապտակէին, և կոփէին, և կհարցանէին թէ,, ո՞վ է որ եհար զքեզ,, Մրկ. 14. 65.

Սակայն միայն Հրէայք չէին Յիսուսի անարգօղ և ծեծօղներն և ապտակ տուօղներն, նորա սիրելի աշակերտացմէն մէկն Պետրոս վէմն. որ քիչ մի յառաջ կպնդէր Յիսուսի դէմն և կասէր թէ, քաւ լիցի որ քեզ ուրանամ. քաւ լիցի որ 'ի քէն հեռանամ, Տէ՛ր պատրաստ եմ ընդ քեզ 'ի բանտ. և 'ի մահ երթալ: նոյն յանձն ապաստանն: Պետրոս տեսանելով վտանգն. նայելով յիւր տկարութիւնն, համարձակեցաւ մտաւ քահանայապետին գաւիթն. սպասաւորների հետ կրակին մօտ նստեր, մտիկ կանէր թէ Յիսուսի դատաստանն ինչպէս պիտի վճարուի.

Հետաքրքրութեան համա՞ր մտար մի՛ պետրէ, քու Տէրդ դատաստանի մէջ յանկրաւի պարտաւոր կլինի, դուն արդա՞ր պիտի

աղատոխ ։ Ահաւասիկ դռնապան աղախինը մէկ կողմէն, սպասաւորներն միւս կողմէն տեսնելով զորս ահն, դողում, ըսելէն թէ և սա յաշակերտաց նորա այնորիկ է, և դու ևս գալիլեացի ես, և դու ևս ընդ Յիսուսի էիր, նորա կախողէն, սա կրկին և երեքկին կուրանայ, նզովէր և երդում կանէր, թէ չեմ 'ի նոցանէ, և հաւն դռնէն կրկին և կրկին կանչէր ձայն կուտար Պետրոսին, թէ աչա՛ ուրացար զՏէրն քու, իսկ Պետրոս տագնապեալ, սիրտն դողալով, որ չլինի թէ զինքն ևս Յիսուսի հետ չարչարեն միտքն չբերաւ Յիսուսի խօսքն, և չճանաչեց իւր չարիքն ։ Մրկ. 14. 66—72։

Աւա՜ղ դիւրափոխ մտաց մարդկան և անհաստատ խորհրդոց ։ իսկ արդարութեան արեգակն Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս իւր ամենախնամ մարդասիրութեամբն տեսաւ թէ Պետրոսին մտաց խիղճն սառեցաւ․ մօտենալով իւրեան տանջանաց կսկիծն․ և մորմոքոյ ցաւն, բանտին դռնէն արձակեց իւր անաղօտ ճառագայթներուն ջերմութիւնն առ Պետրոս․ քաղցր ակամբ հայելով 'ի նա․ ուստի զգաստանալով ելաւ դուրս չար ժողովրդի մէջէն, և սկսաւ լալ յանհնարին սրտէ․ հաստատուն յուսով եղաւ արտասուօք, այնչափ մինչև արտասուքն հետ արեան վազեց ։

Արդ՝ մի՛ հաւատացեալք Քրիստոսի, քանզի այս մեք ևս ուրացանք զՏէրն մեր մեծամեծ և ամօթալին չարութիւնով, շատ անգամ չարաչար մեղանչելով, իսկ օրէնք և մարգարէք գիշերախօս հաւու պէս ծանուցին մեզ մեր չարեաց մեծութիւններն․ և մեք չզգաստացանք, վասն որոյ աչա՛ սարսափելի ժամուս մէջ, իւր սոսկալի չարչարանաց յիշատակաւ կհայի մեր Տէրն առ մեզ իբր ասելով ։ Մինչև դեռ կենաք ձեր մեղաց մէջն յամառեալ և քաւացեալ սրտիւ մի՛ զինք արեան խոց, արի՛ք ելէ՛ք ձեր անօրէնութենէն դուրս, պատառեցէ՛ք ձեր սիրտն և ոչ շորերն, և ողբացէ՛ք ձեր ամբարշտութեան չարիքն, ըստ որում ձեզ համար կրեցի այս ամէնն։

Երբ առաւօտ եղև, այնքան չարչարանքէն և նախատանքէն յետոյ, ժողովելով ամենայն քահանայապետներն, ծերերն և հրէից դպիրներն ամէն ժողովրդեան հետ տարան զՅիսուս կապած ձեռօք առ Պիղատոս․ և սկսեցին չարախօսել նորա համար և ասել Գտանք այս մարդը որ կթիւրէ մեր ազգն․ ապստամբութիւն կարմեցնէ, և կարգելէ կայսեր հարկ տալէն, և իւրեան համար կասէ թէ Քրիստոս է թագաւորն ։ Ղուկ. 23. 1—26.

Տեսեալ Պիղատոս որ նախանձու լցեալ ամբաստանութիւն է, և ո՛չ օրինաւոր դատաստան, այլ և այլ ճանապարհ հնարեաց ազատութեան Յիսուսի, և իմանալով որ Հերովդեսի երկրէն է, ինքն զինքն այն դժուարին դատաստանէն ազատելու համար ղրկեց Հերովդեսի մօտ, այն տեղ ևս ծանր ծանր չարախօսութիւններ ըրին չարաշէր քահանայապետներն և դպիրներն Յիսուսի համար. և Հերովդէս թէպէտ շատ բան հարցուց Տեառն մերոյ, բայց նորա անարժանութեան համար երկնաւոր վարդապետն ամենևին լուռ կենալով եղև մարդ. որն որ չի խօսիր, վասն որոյ նախատելով զնա Հերովդէս իւր զօրականներէն հետ, եթէ անիծեալ անարգեալ մարդ մէկ, թող թէ չարագործ, և ծաղր անելով ձգեց Յիսուսի վերայ սպիտակ շոր մի ընծայի պէս անգիտաբար նորա անմեղութիւնն յայտնելով, և կրկին դարձոյց առ Պիղատոս.

Յայնժամ Պիղատոս կրկին երկար քննելով ասաց Հրէից մահու արժանաւոր գործ մի չէ՛ գործեր սա, խրատենք ծեծով և արձակենք: Բայց գազանացեալ ամբոխն բարկութեամբ աղաղակէր ,, բա՛րձ զդա, բա՛րձ զդա. և արձակեա մեզ զԲարաբբայն ,,. Որ լինելով աւազակ մի խռովութեան եղած ժամանակն, մարդ մի սպանանելով արգելուած էր բանտի մէջն: Այսպէս ամենայն մեղաւոր միշտ աղաղակէ ’ի խաչ հանել զՅիսուս մեղօք իւրովք, և անպատիժ թողուլ մոլութիւններն և անկարգութիւններն, ’ի խաչ հանել զանմեղն Յիսուս, սպանէ՛ մեացւր առաքինութիւններն և բարձրագոյն ազատութիւն տալ ամենայն մեղաց և չար սովորութեանց: Այն որ մէկ անգամ գործեցին Հրէայք, զնոյն ամենայն օր կգործեն քրիստոնեայք. բա՛րձ զդա և արձակեա մեզ զԲարաբբայն:

Եւ Պիղատոս երեսանց արդար երևիլ կամելով կեղծաւորաբար անելով ջուր լուաց զիւր ձեռքերն, ասելով: Քաւեալ եմ ես յարենէ արդարոյդ դուք գիտասջիք: Պատասխան տուին նմանախանձաբեկ անօրէններն դորա արիւնն մեր վերայ և մեր որդւոց վերայ: Այս բանիւն լցին իւրեանց հօրն չափն, ինչպէս առաջ ասաց Փրկիչն: Մատթ. 23, 32.

Եւ որովհետև սովորութիւն էր հռովմայեցւոց խաչելի մեղապարտներն առաջ ծեծել և ձաղել, ուստի Պիղատոս Բարաբբայն արձակելով դրեց Յիսուսի ձաղկելման վճիռն այսպէս: ,, Մովսիսական օրինաց արհամարհօղ նազովրեցի Յիսուսը. իւր ,, ազգին քահանայապետներէն և իշխաններէն ամբաստանուածը մեր- ,, կացուցէ՛ք կապեցէ՛ք և ձաղկելով ձաղկեցէ՛ք, մինթ ում դա-

հեծ պատրաստէ ձաղկիչներն ։

Ո՞վ կողմն աշխարհիս, ո՞վ բարբարոս, ո՞վ անկրօն ազգաց մէջն երեւեցաւ այսպիսի չլուած գործ, որ մարդ մի դատաստանաւ անմեղ գտնուած, դատապարտուի 'ի տանջանս կատաղի դահճաց ձեռքն, որք աւելի եւս յորդորեալ հրէից խոստմանքով եւ պարգեւօքն, դառն զանազան գործիք ծեծելու. կենդան կաղապարեն զանազան խաղեր ասելով կյարձակեն Յիսուսի մարմնոյն վերայ, նման սաստիկ կարկտի. որ դաշտի մէջն սպիտակ շուշաններն կջարդէ, կորսանէ։ Յիսուսի մարմնոյն կազմուածքն ազնիւ եւ փափուկ, վերքերէն արիւն թափելով ուժէ ընկած. դաւաճաններու նեղքեւ ոկորքացած, երկար արթնութենէն ուժաթափ, դատաստանէ դատաստան գնալով բեզարած, միտք արէ՛ք թէ ինչպէ՛ս տկար եւ անկարող մնացած էր։ զինուորներն դադրած, այլ ոչ թէ կշտացած, պատրաստութիւն կտեսնեն գողգոթայի ճանապարհի ։

Կացէ՛ք քիչ մի ո՛վ անգութք, կացէ՛ք զի փափագիմ ես այդ ձեր կատաղութեան խաղալիկն ցուցանել ամենայն աշխարհի։ ժողովեցարո՛ւք եւ եկա՛յք, ժողովեցարո՛ւք ամենայն ազգ երկրի այս ողջակիզին վերայ. որ աստուածային արդարութիւնն ձեր մեղաց համար այսպէս չարաչար պատուհասեց, տեսէ՛ք այդ արիւնոտ պատառատուն մարմինն, որ ձեր հեշտութեան պտուղն է, տեսէ՛ք ձեր զազիր ցանկութեանց գործքն, տեսէ՛ք ձեր աշխարհասիրութեան եւ շռայլութեան կատարածն ։ Սուրբ մարմինն Յիսուսի բոլանդակ վիրաւորեալ յոտից մինչեւ 'ի գլուխ, արիւնը առուի պէս կհոսի, եւ դուք նորանոր ճանապարհ կմտածէք զանազան հեշտութեանց ։ Ո՛րպիսի տեսարանէ սոսկացէ՛ք առաջի հօր Աստուծոյ, Յիսուս ամենեւին վիրաւոր, եւ դուք փափկասէր ։ Յիսուս անմեղ, եւ դուք պարտաւոր. թէ եւ այնպիսի տանջանքն Յիսուսի պէտքէր որ զամենայն սիրտ կակղացնէր. բայց զինուորքն աւելի կատաղեալ տարան դատաւորին որահն, եւ կամելով միայն Յիսուսի վերայ պատժել ամենայն աշխարհասիրութեան եւ անզգամութեան խորհրդներն, փշով ոլորած պսակ մի դրին գլխին, եւ դաւազանով կծեծէին որ խոր ծակեն փուշերն։ Ո՛վ հնարք գեւական եւ դժոխային, սատանայն միայն կարօղէ գտնել այս գործս, ինչն կշարժէր նոցա միտքն նոցա աչքն՝ նոցա ձեռքն որ այս ծառայութիւնս կատարեն ։ Որովհետեւ ամբաստանեցին թէ թագաւոր կոչէ զինքն. նորա համար ծաղր առնելով խայտառակու-

թիւններ կանչէին երբ սուտ Թագաւորի․ Նստեցրին մի քարի վերայ, ձեռքը մի եղէգ տուին, ծաղրութեամբ Թագաւորական գաւազանի նմանութիւն, վերան ծածկեցին մի կարմիր պատռուած շոր, արիւնն կկաթէ առատապէս ճակատէն և բոլոր գլխէն, ծունր կդնեն և խայտառակելով կասեն,, ողջ լեր Թագաւոր Հրէից,, և միանգամայն ձեռի եղեգովն գլխին և բոլոր մարմնոյն կզարնէին, կարո՞ղ է սիրտ մարդոյ այսչափ անգթութիւն կատարել․

Այս ամէնքէն յետոյ նստեալ Պիղատոս Հրապարակական ատենի մէջն Հրամայեց դուրս բերել զՅիսուս, և նախատել կամելով անօրէն Հրէաներին կասէ,, ահա Թագաւորդ ձեր ցձեզ, Յով. 18. 6 19․ իսկ գթութենէ ցամաքածներն, երբ որ տեսան Տերանց Տէրն այն ողորմելի կերպարանքով, աղաղակեցին և կասեն 'ի խաչ հան, 'ի խաչ հան զդա,,․

Դուք ևս այսպէս կաղաղակէք 'ի Յիսուսէ բաժանեալ Հիւանդներ, դուք ևս ով կայք որք 'ի Յիսուսէ լոյս գտաք, և դուք ով քաղցեալք որ Յիսուս զձեզ կերակրեաց, նայեցէք տեսէք որ քանի օր յառաջ ովսաննայիւ կփառաւորանէիք․ տեսէք պիղատոս ինչ կխօսի, ես զԹագաւորդ ձեր 'ի խաչ հանեմ, ամենեքեան միաբերան կաղաղակեն,, 'ի խաչ հան 'ի խաչ հան զդա․ Զարհուրեցաւ երկչոտ դատաւորն ատեանն առաւ խղճմտանքը արդարութիւնք Աստուծոյ և մարդկան օրէնքը, և զՅիսուս մատնեաց կամաց նոցա, գրեց տախտակի վերայ խաչելոյ վճիռն այսպէս,, Նազովրե-
,,ցին Յիսուս ազգէն կործանող․ կայսեր քանահրող ինչպէս կվկայեն
,,իւր ազգի մեծերն, տարուի հասարակաց պատիժի տեղն, խաչուի
,,երկու աւազակաց մէջն, ուստի դահիճն թող պատրաստէ խաչն

Զայս երբ որ տեսաւ սիրելի աշակերտն յովհաննէս որ մինչ այն ժամանակին չէր բաժնուեր Յիսուսի մօտէն, շտապելով գնաց առ սրբուհի Կոյսն Մարիամ և տխուր դիմօք հեկեկալով սկսաւ ասել․

Ով անարատ կոյս, ուր է միածին որդեակն քո․

Ով պանծալի դշխոյ ուր է քոյ փառք և վայելչութիւնդ։

Ով պայծառ արուսեակ ուր է քոյ արեգակդ․

Ով տիրուհի Աստուածածին ուր է մեր Տէրն վարդապետն․ Ահա Հրէից տիրասպան և նենգաւոր ազգն բռնելով կապելով առաջ Կայիափայի տան մէջն, յետոյ Հերովդէսի ապարաններուն մէջն շատ նախատեցին և անողորմաբար չարչարեցին յետոյ առան վճիռ պիղատոսէն հանել 'ի խաչ և բևեռել փայտի վերայ։

799

Նա՛ սրբուհի մարիամ կոյսն, երբ որ լսեց յանկարծ այս ցաւագին բօթն թէ ո՛րդին ցաւ զգայ իւր վերայ, կարօղ է գիտել ամենայն որդւոց մայր, և մանաւանդ որք բաց 'ի միայն չունին և պիտի չունենան զայլ որդի։ Եթէ հեղի քահանայի մէջն կոտրեցաւ, և նոյն ժամայն մեռաւ, լսելով միայն թէ աստուծոյ տապանակն առին այլազգիները։ I Թագ. 4. 18։ Ապա ինչ կոտորտումն ինչ մահուան ցաւ պաշարեց սուրբ կուսին սիրտը, երբ լսեց թէ իւրն որդին աստուծոյ մատնեցաւ թշնամեաց ձեռն, որք կապեցին և անարգեցին զՔրիստոս, և համապազ նորա արիւնն թափել կջանային։

Իսկ Յովհաննէս կշտապայնէր առնելով, ո՛վ մայր ողորմութեան ինչ՞ ես կուլես, ինչ՞ կմնաս, եկ երթանք դուրս դառնել մեր Տէրն, և տեսանել նորա թագաւորութեան բազմամբոխով հանդէսն։ Ելաւ մարիամ կոյսն, և առնելով իւր հետն մարիամ կղէոպան, և մարիամ մագդաղենացին, կերթէր Յովհաննու հետ քաղաքին հրապարակներն, և համարեա թէ այլած սրտով կը ողբար և կասէր այսպէս։

Ո՜յ իմ որդեակ՝ երկնային շա- շան,
Ո՞ւր չերևի՝ քոյդ հետոց նը- շան։
Ո՜յ իմ որդեակ՝ հովանաւոր ծառ,
Ո՞ւր չերևի՝ ստուեր քոյ պայ- ծառ։
Ո՜յ իմ որդեակ՝ քաղցրախօս տատ- րակ,
Յո՛յց ինձ զդէմ՝ քո լուսատե- սակ։
Ո՜յ իմ որդեակ՝ հոգւոյս բաղձա- լի,
Արա՛ զձայն՝ քոյ ինձ լսե- լի։
Ո՜վ Յովհաննէս՝ ա՛րծիւ սրա- տես,
Յառաջ մատիր՝ դու հայեա՛ց և տես։
Որդեակ ասէ՝ իմ՝ յանկալի որ- դի,
Գայ փարատել՝ զցաւ իմ սր- տի։

Հրէայք անիրաւութեամբ լցուած Յիսուսի վերայ թափեցան, նոր և Ճշմարիտ խաչհակայ վերայ բարձին զիւրեանց ողջակէզին, ոչ մութ գիշեր ժամանակ, կամ ծածուկ ձևերով, այլ բազմամբոխով հրապարակներէն յաղթանակաւ կանչելով աղաղակելով, և փող հարկանելով։ Նա և բանեցին օտար ազգի սիմոն կիւրենացին, որ Յիսուսի օգնականեալ ժամանակն խաչն նա բերէ։ Ահա և զմեզ քաղցր աչօք կհրաւիրէ Յիսուս 'ի լեառն գողգոթայ, ո՛վ է մեզանից, որ օգնութիւն անէ Յիսուսին այս խաչն

բառնալով։

Ցաւալից ողորմայրն վազեց գնաց բազմութեան մէջն, որ ականջով լսածն աչքով ևս տեսնէ, և լսածէն աւելի տեսաւ։ Իսկ սիրոյն և ցաւոց կերպը յաղթեց կուսական ամօթխածութեան, և նա որ մանկան գործք չէր տեսած այլոց վերայ, ամենից յառաջ իր որդւոյն վերայ տեսաւ, կանանց որ կատաղի հրէայք մէջներին առելէն զնա, որ Սերովբէներէն ծածկուած էր, և անգթութեամբ քարշելով կառանքն սպանելու համար։ և Յիսուս խաչին շալակն առած կամաւ տկարութեամբ, հոգին բերանն եկած կհեւայ բեռէ տակէն։ Եւ սանօղներն հարսանիքի պար բռնածի պէս խաղ ու տաղ առնելով կծեծեն անողորմաբար։ Այս ինչ տեսիլ է ով ցաւալի մայր, այս այն չէ, որ քու մաքուր գիրկդ մեծացուցիր, հիմի մօր առջին դահիճներ կան մօտն, մայրական սիրոյն փոխանակ առելութիւն մահաբեր։ Ինչ վազեցիր եկար այս տեսիլն տեսնելու համար, ով աղէխորով մայր։

Իսկ ողորմածին կոյսն համեստութեամբ այսպէս կխօսէր։ Այս ինչ պատիւ էր ինձ առնել, աչա իմ որդիս և Աստուած իր մարմնոյն տապանակին մէջն դուրս կեցած է սուրի գլխին, և ես տուն մէջն իմ անձիս հանգստութիւն խնդրեմ, 2 Թ.գ, 11, 11, Ոչ, ես բազմահամբեր որդւոյս անժուժկալ մայր չեմ կարող լինիլ։ Ե՞ս պիտի տեսնեմ, զի հայրն ամենակալ՝ իբրու անաչառ դատաւոր եթող զնա։ Աշակերտքն՝ իբրու անհաւատարիմ երկչոտ փախան հեռացան 'ի նմանէ։ Յուդան՝ իբրև դաւող մատնեց ես զնա Հրէից ձեռն։ Պետրոս՝ իբրև անծանօթ ուրացաւ զնա։ Հրէայք՝ իբրև ապերախտ կարօտ նոր նոր եղանակ կմտածեն զնա չարչարել։ Մերձապէս այս անպատ սուրի գլխին ինչպէս թողում անմխիթար աշխարհի մխիթարութիւնն։ Ուստի թողէք ինձ ողբալով ասել առ որդիս։

Համատարած մրիկ արարչական լոյս,
Ընտրեալ էից խնդութիւն և յոյս։
Բարութեան աղբիւր որդեակ իմ Յի սուս,
Խնդութիւն եկեանք ցաւալի հի քոյս։
Գերբրեխել տեսոց, մայրիկս խն դա,
Զի անմահ բանն հօր՝ 'ի քէն մարմնա նայ։
Որով յարդանդ իմ՝ ես զքեզ տա րայ,
Ծնայ և մնիտ՝ 'ի յայլին ծը նայ։
Ուստի բարձրելոյն՝ դու ինձ ծանու ցոլ,

Գաւառաւանք մոգուցն՝ վկայ ցար.
Վասն զորդիս մարդկան՝ հրաշագեղ ցու ցար,
Աստուած մարդացեալ՝ յերկրի յայտնե ցար.
Սիմէօն խնդրէր՝ երբև յԱստու ծոյ,
Ի քէն արձակիլ՝ ՚ի կապից մարմ նոյ.
Յովհաննէս գոչէր՝ սա Գառն Աստու ծոյ,
Մեղաց և մահու՝ բարձող է մար դոյ.
Գործովք հրաշից՝ փրկութից և մե ծաց,
Բարերար ցուցար՝ ազգաց և ա ղանց.
Ովսաննայ երգով՝ օրհնեալ ՚ի ման կանց,
Ի ծերոց կոչեալ՝ թագաւոր փա ռաց.
Ո՞ւր է խնդութիւն՝ և ուր ցնծու թիւն,
Զի ահա կրեմ՝ սուգ և տրտմու թիւն.
Պատեալ է զանձն իմ՝ ցաւ և նեղու թիւն,
Սրտիս հարին միշտ՝ անձառ դառնու թիւն.
Աչօք իմ և խորհուրդ՝ ափշեալ յիմա րի,
Ի քոյդ այդ տեսիլ՝ որ այժմ երե ւի.
Ա՞ թէ ասեցան՝ բանք Գաբրիէ լի,
Զի անմահդ այսօր՝ մահու արդ մատ նի

Եւ Յիսուս ասաց, ի՞նչ եկեր յայս տեղ մայր իմ աւելցնել ցաւերս վերայ ցաւ, և վէրքիս վերայ վէրք. Գուրձիր, դարձիր յետս զի որում չի վայելեր քո ամենամաքուր պատուականութեանդ երևիլ յայս տեղ, անարգ ազգերուն և ապիրատ անօրէններու մէջն. Դարձիր, դարձիր, քու բնակութեան յարկէ տապանն անբիծ աղաւնի. զի որում իմ դառն կրքերի հեղեղատներն անհանգիստ կանեն զքեզ։ Ոսկ. 8. 11. Այս ժամանակն արդէն քարացեալ զինուորներն՝ անողորմաբար վերայ վազելով, արտաքսեցին վշտալի որդին ցաւակիր մօրէն, և կտանէին ՚ի գողգոթայ ՚ի խաչ հանել։ Եւ Տիրամայրն իւր միածնին ետեւանց կերթար տեսնել նորա կատարածն։ Թէպէտ իւրաքանչիւր քայլն փոխած ժամանակն յերկիր կրանկանէր, բայց իւր աչքն և հետ եղօղ ազգակիցքն զօրացուցանելով տարան մինչև ՚ի գողգոթայ, ուր հանեցին զՏէրն մեր ՚ի խաչ, և յայն տեղ բեւեռներուն ցաւէն սաստկութեանը դիմանալու համար, տուին նորա զմռսով և լեղիով խառնած գինի. Այսպէս Տէրն մեր յօժարակամ եկած լինելով ՚ի մահ չխմեց, այլ միայն ճաշակեց՝ որ նախնեացն ճաշակաց դառնութիւնն քաղցրացուցանէ։

Նաեւ այժմ կատարեցաւ Սուրբ գրոց խօսքն, Թէ եղեւ վասն մեր անէծք, զի աւէ,, անիծեալ ամենայն մարդ որ կախեալ կայցէ զփայտէն,, բ. Օրին. 21. 23: Ահաւասիկ իբրեւ այր 'ի նզովս կարգեալ կախեցաւ Յիսուս փայտին վերայ առաջի բոլոր աշխարհիս. որպէս զի անզեղջք յապաշխարութեան գալով, կարող լինին աւել. ահա կեանքն մեր կախեալ զփայտէ: Այն փայտն որ երբեմն մեռելութեան պտուղ բերաւ, և անէծք լինելով բոլոր աշխարհս մահացուց, այժմ կենաց պտուղ պտղաբերելով, բոլոր աշխարհի պարգեւէ զկենդանութիւն:

Այս ժամանակս ով կարող էր միտք առնուլ բաւականապէս Յիսուսի համակերպութիւնը հօր Աստուծոյ կամաց հետ, և բորբոքեալ սէրն՝ որ մեզ հետ ունէր, որով յանձն առաւ այս զարհուրելի չարչարանքն: Տարածեցաւ իբրեւ կամաւոր ողջակէզ 'ի վերայ վշտակիր սեղանոյ խաչին, և ճշմարիտ որթոյ (վազին) նման փաթաթվեցաւ խաչին վերայ. որում յաւիտենից կփափագէր:

Այն բարձր խաչափայտէն նայեցաւ որ իւր ոտքի տակն անզգամ խաչահանօղքն, կծիծաղին իւր չարչարանաց վերայ, զայրանալու տեղն զթալով նոցա վերայ յերկնաւոր հօրէն խնդրեց նոցա համար դարձ ու թողութիւն,, Հայր թող նոցա զի ոչ գիտեն զինչ գործեն,, Ղուկաս. 23. 34:

Տեսաւ իւր ցաւագին մայրն և հոգ ունենալով վերան, եցոյց նաև յետին որդիական խոնարհութիւնն,, կին դու ահա որդի քո,, Յօհան. 19. 26: Տեսաւ սիրելի աշակերտին, պատուական աւանդ և ժառանգութիւն տուաւ նորա իրան մայրն,, ահա մայր քո,,: Յետ այնպիսի ցաւալից լինելով մեր մեղացն՝ ասաց, ծարաւի եմ փրկութեան մարդկան, ծարաւի եմ, անբարտաւանք, ձեր փրկութեանը ծարաւի եմ, ով հեշտասէրք, ձեր սրբութեանն, ծարաւի եմ ով խռովասէրք, ձեր հաշտութեանն: Տեսաւ աստուածային արդարութիւնն, որ սուսերամերկ կանգնէր կոտորել զմարդիկ յիմ վերայ դարձո՛ ասաց քոյ սուրդ, իմ արինովս շատացիր,,: Եղիցի ձեռն քոյ յիս և 'ի տուն հօր իմոյ,, 2 Թագ". 24. 17:

Այլ դու ով հայր, ինչի՞ երեսդ կդարձնես բարկութեամբ, ինչի՛ երեսէ ձգած կթողուս զիս մեռնելու. ,, Աստուած իմ Աստուած իմ ընդէ՞ր թողեր զիս,,: Այս չարչարանքն ևս կըրեմ, որ կատարեալ լինի իմ ամենայն նեղութիւններն." այժ

հա՛յր զի այսպէս հաճոյ եղև առաջի քո»։ Իւ ահա վասն փըր-կութեան մարդկան խաչի բոլոր քու բարկութեանդ ահագին բաժակն կմեանիմ դոհութեամբ. ամենայն ինչ կատարեալ է վերջացաւ խօսքն և խոնարհեցուցեալ գլուխն աւանդեաց ըզ-հոգին։

Իսկ ամենօրհնեալ մարիամ կայր իւր միածնին այս ա-մէն սոսկալի կրքերուն անհնարին դառնութիւնը տեսնելէն յետոյ, երբ որ տեսաւ զնա մահու քնով ննջած 'ի վերայ խաչին մորմոքած սրտիւ կուլար այս օրինակ ողբ։

Իմ միածին՝ որդեակ Յիսուս՝ ցանկա — լէ,
Օ՛վ հրամանածայրդ՝ վայելուն շուշան՝ հասակ — լէ։
Սնուցելոյս՝ միակ դառնակ՝ միայն — յոյս,
Ի՛ր չողորմիս՝ աղեկիզեալ՝ խղճա — ւոյս։
Ո՞ւմ զիս թողուս՝, տաս Որդեակ՝ նազե — լէ,
Ո՞ւմ յանձնարհեն՝ յանձնես զմայրդ՝ խղճա — լէ։
Կու՛ք ո՛վ դահիճք՝ ինձ զերախտիս՝ արա — ըէք,
Ընդ իմ որդւոյս՝ և զիս յերկրէ՝ արդ բառ — ձէք։
Ծի ահա բան՝ Սիմեօնի՝ կատա — րի,
Որդւոյս վերայ՝ սուր 'ի սիրտ իմ՝ սևե — ունի։
Սո՞յ և եղո՞կ՝ ձագակորոյս՝ աղաւ — նւոյս,
Օ՛խ զո՞րդ լեցի՝ ինձ անջատիլ՝ 'ի յորդ — ւոյս։

[library stamp]

ՎԵՐՋԱԲԱՆ.

Այսպէս՝ ՚ի ծաղկեալ հասակի իմոյ մեռաւ գեղեցիկն քան զամենայն մարդ, անմեղն և սուրբն։ Մեռաւ մատնեալ, մեռաւ որպէս աւազակ բեւեռեալ փայտի վերայ, և յանցանքն այն էր, որ յոյժ սիրեց զմեզ զմեղաւորքս և զապերախտս։ Բայց թողում զնոսա, որք բոլորովին մոռանալով Յիսուսի այսչափ մեծ և սքանչելի բարութիւնը քանիք կան, որ այս առաւօտ Յիսուսի չարչարանաց ցաւագին պատմութիւնը լսելով, հազիւ թէ կաթիլ մի արտասուք թափեցին, փոխանակ այնչափ արեան նորա։ Եւ որովհետև իմ խօսքս կարող չլինիր կակղացնել այնպիսեաց սիրտերն, դու ա՛րի ո՛վ ամենապակուն Աստուածային մարմին Քրիստոսի, արիւնլուայ վերքերովդ դու խօսի քու կտակիդ վերջաբանութիւնն։

Տեսէք սիրելի քրիստոնեայք, որդեօք կայ աշխարհիս վերայ այնպիսի ցաւ, որ իմ ցաւոցս հաւասար լինի, ո՞մ մարմինն այսպէս չարչարեցին, ո՞մ ոսկերքն այսպէս տրորեցին, ո՞վ եղև որ այսչափ խայտառակութիւն քաշեց թշնամիներէն, կա՞յ ձեր մէջն այնպէս անգութ մարդ մի, որ փոխանակ զղջման գալու, այս իմ վիրաւորեալ մարմինս տեսնելով նորանոր չարիք մտածէ իմ կողս և սիրտս նորէն վիրաւորելու համար, ինչո՞ւ ո՛վ Քրիստոնեայք այսչափ անգութ էք ինձի դէմ, ինչո՞ւ այսչափ ատելութիւն ունիք հետս։ Զի՞նչ գործեցի քեզ, կամ իւ՞ տրտմեցուցի զքեզ, տուր ինձ պատասխանի։ Միքիա. 6. 3։ Եթէ մեղքս այն էր, որ քու անխրատութիւնդ իմ վերայ առի, տես նայեա՛, ինչ վիճակ հասայ այդ պատճառով։ Հոգիս քաղցեցաւ, շունչս հատաւ, կեանքս վճարեցաւ, մանաւանդ թէ մարդկային կերպարանք և ձև չմնաց վրաս։ Ուրեմն զի՞ գործեցի քեզ տուր ինձ պատասխանի։

Մենք ինչ կարող ենք պատասխանել ո՛վ սիրելի Յիսուս, բայց եթէ աւ ՚ի բերան լինիլ, մեք յանցաւորք ենք քու սուրբ արեանդ, որ առատապէս կը անձրևէ քու մարմնէդ։ Վիրաւորեցար վասն մեղաց մերոց և անօրէնութեանց։ Զղջամք և ցաւիմք, որ քեզ այսպէս անգութ չարչարանք տուինք։ Առաջադրեմք այսուհետև չմեղանչել, Ամէնքս որ այս սուրբ տաճարս ժողոված ենք այս գիշեր, խօսք կու տամք և դաշն կդնեմք սիրել զքեզ այսուհետև հաստատութեամբ մինչև մեր մահուան օրն, անդադար փառաւորելով զքեզ ընդ Հօր և Հոգւոյդ սրբոյ այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից Ամէն։

3ռ

Տէ՛ր դատ, մի՛շ մարդ, զի՛նչ վնաս քո իցէ՛մ յանցիս,
չէ՛ր յորս հանդերձեր այնքան [illegible] ես չարչարեցիր.
Գովեմ [illegible] [illegible] որ [illegible] զի [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Տէ՛ր [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Աւազակը այսօրուան [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Եայց [illegible] ես [illegible] [illegible] [illegible],
յորժամ այսօրուան [illegible] ՚ի քեզ հայցեմ.

Ներ[illegible]